

NÁVRH Usnesení Výboru pro udržitelnou energetiku

Připravili: Jiří Koželouh, člen RVUR a Výboru pro udržitelnou energetiku a Jan Rovenský

Usnesení

- 1) Výbor pro udržitelnou energetiku doporučuje Radě vlády pro udržitelný rozvoj, aby na svém nejbližším zasedání vyzvala svého místopředsedu a ministra životního prostředí a vládu jako celek k provedení kroků nezbytných k převedení všech částí ložisek hnědého uhlí nalézajících se dle platných územně plánovacích dokumentací pod zastavěným a zastavitelným územím obcí a jejich ochrannými pilíři a pod evidovanými prvky územního systému ekologické stability (ÚSES) krajiny do nebilančních zásob, a to v celém Ústeckém kraji.
- 2) Výbor pro udržitelnou energetiku doporučuje Radě vlády pro udržitelný rozvoj a ostatním výborům RVUR, aby projednaly návrh Surovinové politiky ČR a odmítly v ní obsažené úvahy o znovuzavedení vyvlastňování kvůli těžbě nerostných surovin, odmítly zpochybňování a zkreslování obsahu vládního usnesení o limitech těžby č. 827/2015 a odmítly uvažované stanovení ložiskové ochrany ložisek hnědého uhlí v tzv. rezervních lokalitách těžby v Ústeckém kraji.

Odůvodnění bodu 1)

Výbor pro udržitelnou energetiku RVUR (dále jen „Výbor“) vítá, že Usnesení vlády České republiky ze dne 19. října 2015 č. 827 k řešení dalšího postupu územně ekologických limitů těžby hnědého uhlí v severních Čechách zachovalo ochranu obcí a jejich rozvoje v lokalitě velkolomu Československé armády (dále jen „ČSA“) a zároveň stanovilo ochrannou linii 500 metrů od zastavěných území obcí na lokalitě velkolomu Bílina. Výbor také vítá, že vláda odmítla návrh na každoroční revizi limitů na lokalitě ČSA, stejně jako návrh na předložení dalšího návrhu na úpravu limitů v roce 2020, což by obojí vedlo k velké nejistotě nejen pro tisíce obyvatel obcí, které limity chrání, ale i zaměstnance těžebních firem.

Výbor zároveň považuje za vhodné učinit další krok k zajištění budoucí existence a rozvoje obcí chráněných limity těžby hnědého uhlí a zdraví jejich obyvatel a proto si dovoluje navrhnout Radě, aby si ve shora navržené rozšířené podobě osvojila jeho dřívější doporučení ze dne 12. října 2015 provést převod zásob uhlí pod zastavěným územím obcí a jejich ochrannými pilíři do nebilančních zásob.

Předložený návrh (tedy převod pouze specifikovaných částí ložisek do nebilančních zásob) je kompromisní – podle dosud stále platného usnesení vlády č. 444/1991 (jehož níže citovaná část zůstává i po přijetí usnesení č. 827/2015 nadále v platnosti), jsou orgány veřejné správy povinny „za závaznými liniemi (limitů) odpovídajícím způsobem upravit vyhlášené dobývací prostory a provést odpis zásob.“

Předložený návrh je logickým zhmotněním vůle vlády chránit obce a jejich rozvoj, a také jejich nezbytné přírodní zázemí spolu s evidovanými prvky územního systému ekologické stability krajiny (dle platné územně plánovací dokumentace, tzn. Zásad územního rozvoje Ústeckého kraje a územních plánů dotčených obcí). K diskusi nicméně může být varianta

omezit tuto ochranu pouze na regionální a nadregionální prvky ÚSES (tedy nikoliv na jeho lokální a interakční prvky).

Výbor vychází z toho, že schválená Státní energetická koncepce ČR nepočítá s uhlím nacházejícím se za aktuálně upravenými limity těžby, což potvrzuje i shora zmíněné usnesení Výboru pro udržitelnou energetiku RVUR.

Důvody pro převod do nebilančních zásob vyplývají ve smyslu § 14a, odst. 2, písm. c) zákona č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon) ze samotné existence limitů těžby a z prokazatelných věcných důvodů jejich vyhlášení, které se vedle ochrany sídel a zdraví obyvatel explicitně týkají i zbytků původní krajiny a přírody (podle důvodové zprávy k usnesení vlády č. 444/1991 byly limity stanoveny za účelem „*stanovení nepřekročitelných hranic v území, za nimiž nesmí být těžbou a energetikou přímo narušovány a likvidovány přírodní prvky, tvořící součást územního systému ekologické stability krajiny, sídelní struktura a infrastruktura zajišťující život v území*“).

Nerostné bohatství bude převedením do nebilančních zásob chráněno pro případ krizové budoucí potřeby a nebude hrozit riziko zbytečné těžby a spalování v neefektivních spotřebičích (což je případ současné spotřeby kvalitního hnědého uhlí z lokality ČSA, které je většinou spotřebováváno v nízkoúčinných kondenzačních elektrárnách, zejména elektrárně Chvaletice, vlastněné stejnou firmou, jako samotný velkolom).

Na tomto místě je třeba zdůraznit zásadní právní rozdíl mezi převodem do nebilančních zásob a úplným vynětím ložiska z evidence podle § 14a odst. 1 a 3 horního zákona. Zatímco v případě vynětí z evidence je budoucí těžba de iure vyloučena, převod do nebilančních zásob počítá s případným budoucím využitím ložiska mj. v závislosti na technickém a ekonomickém vývoji (viz též § 14 ods. 2 písm. b) horního zákona). Převedení do nebilančních zásob je tedy pro vládou zvolené řešení (znemožnit těžbu v současnosti, ale umožnit její obnovu v případě zásadní energetické krize) ze všech legislativních možností tím nejvhodnějším.

Zároveň, pokud bude do nebilančních zásob převedeno pouze uhlí pod zastavěným a zastavitelným územím obcí a jejich ochrannými pilíři a nezbytným přírodním zázemím spolu s evidovanými prvky územního systému ekologické stability krajiny, bude uhlí mimo tato území i nadále přístupné hlubinné těžbě, kterou limity nijak neovlivňují a která může v případě krizové potřeby uhlí být relativně rychle dostupným řešením.

Doporučení adresované ministrovi životního prostředí vychází z toho, že dle § 14b, odst. 2 horního zákona může návrh na převedení uhlí do nebilančních zásob podat právě Ministerstvo životního prostředí. Toto ministerstvo má nadto unikátní pravomoc aktivně si opatřit od organizace provádějící hornickou činnost podklady nezbytné k návrhu na převod do nebilančních zásob (konkrétně postupem podle § 19, odst. 2 zákona č. 62/1988 Sb. o geologických pracích).

Doporučení adresované vládě ČR vychází především z jejího výsostného práva ukládat úkoly ústředním orgánům státní správy včetně k věci resortně příslušných ministerstev a Českého báňského úřadu. Uložení potřebné součinnosti uvedeným orgánům považujeme pro úspěšné provedení převodu zásob za klíčové. Zároveň má vláda v rámci své zákonodárné iniciativy právo předložit novelu horního zákona, která by doplnila dosud chybějící lhůtu, ve které je organizace provádějící hornickou činnost povinna poskytnout správním úřadům podklady potřebné pro převod ložiska (viz § 14b odst. 2 horního zákona). Podle dosavadních

zkušeností některé těžební organizace zneužívají chybějící lhůty tím, že požadované podklady nekonečně dlouho „zpracovávají,“ aniž by je kdy skutečně předložily (v případě velkolomu ČSA tento stav trvá přes opakované urgencye již od února 1993!)

Odůvodnění bodu 2)

Návrh Surovinové politiky ČR, který předložilo Ministerstvo průmyslu a obchodu (dále jen „MPO“), navrhuje otevřít debatu o obnovení vyvlastňovacích paragrafů v horním zákoně. Tento institut je závažným omezením práva občanů i právnických osob na majetek a zároveň je zásadním zásahem do rozvoje a prosperity těch obcí, kde se dá předpokládat jeho použití. Vyvlastňování pro těžbu bylo v roce 2012 ze zákona zcela vypuštěno. MPO nepředložilo žádné podklady k tomu, že by toto vypuštění způsobilo jakékoliv problémy v těžební praxi či jediný příklad, kdy by bylo státu zabráněno v přístupu ke svému nerostnému bohatství z důvodu nemožnosti dohodnout se s vlastníky nemovitostí.

MPO v návrhu Surovinové politiky ČR interpretuje Usnesení vlády ČR ze dne 19. října 2015 č. 827 k řešení dalšího postupu územně ekologických limitů těžby hnědého uhlí v severních Čechách tak, že v roce 2020 má proběhnout nové rozhodování o limitech na lokalitě ČSA.

MPO vládě původně skutečně navrhlo, aby usnesení uložilo limity těžby na ČSA za určitých podmínek revidovat, a to návrhem ve znění: *“...předložit vládě do 31. prosince 2019 v rámci periodického vyhodnocení naplňování Státní energetické koncepce analýzu potřeb případné úpravy územně ekologických limitů těžby na lomu ČSA a do 31. prosince 2020 případný návrh na úpravu limitů na lomu ČSA.”*

Vláda ovšem tento návrh jednoznačně odmítla a přijala alternativní usnesení ve znění: *“...předložit vládě do 31. prosince 2020 v rámci periodického vyhodnocení naplňování Státní energetické koncepce analýzu potřeb hnědého uhlí.”*¹ Analýza sice může hypoteticky přinést návrh upravit limity na jakékoliv lokalitě, ale není možné předjímat, zda k tomu vůbec dojde, či dokonce že půjde právě o velkolom ČSA. Trváme na tom, že Surovinová politika ČR musí vycházet z platného usnesení vlády, nikoliv z návrhu usnesení, které bylo vládou odmítnuto.

Surovinová politika také navrhuje zkoumat zcela nové lokality pro těžbu hnědého uhlí (Záhořany, Bylany, Podlesice - Veliká Ves) a případně zajistit jejich ložiskovou ochranu. V takovém případě by ovšem došlo k faktickému vyhlášení stavebních uzávěr (viz § 18 horního zákona), zastavení územního rozvoje obcí, a vznikl by stejný problém jako v případě dosavadního přímého ohrožení Horního Jiřetína a Černic. Vzhledem k tomu, že bylo doloženo, že tuzemská energetika nepotřebuje ani to uhlí, nalézající se za platnými limity těžby na aktivních dolech, nedává smysl vynakládat prostředky na průzkum rezervních lokalit a znejišťovat obyvatele Ústeckého kraje hrozbou zastavení stavebního rozvoje jejich obcí a vznikem zcela nových zdrojů znečištění. Vedlo by to jen k dalšímu úbytku obyvatel a k chátrání sídel, k negativním sociálním jevům i k hospodářskému úpadku dalších, těžbou dosud nepostižených částí kraje.

Závěrečný dokument z konference smluvních stran Rámcové dohody o změně klimatu, odsouhlasený dne 12. prosince 2015 v Paříži, vyjadřuje přání všech států pokud možno

¹ <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/IHOAA3RKBT3O>

nepřipustit globální oteplení větší než o 1,5 Celsiova stupně, a rozhodně zůstat pod hodnotou zvýšení o 2,0 °C oproti stavu před začátkem průmyslové revoluce.

Z uvedeného cíle vyplývá, že těžba uhlí musí v EU včetně České republiky téměř úplně skončit už k roku 2030. Vzhledem k tomu, že plánovaná těžba zásob uhlí dostupného v rámci platných limitů těžby výrazně přesahuje rok 2030, je převedení uhlí pod zastavěným územím obcí do nebilančních zásob a odmítnutí nástrojů Surovinové politiky ČR, směřujících k zpřístupnění dalšího uhlí, minimálním, jakkoliv nikoliv dostačujícím opatřením nezbytným k dosažení uvedeného cíle. Jelikož zatím nejsou k dispozici dostatečně účinné tržní nástroje, jak spalování uhlí a dalších fosilních paliv efektivně omezit, bylo by nezodpovědné nevyužít alespoň dostupné nástroje administrativní.